
Diagnose: seksuelt overgrep

INVITERT KOMMENTAR

MARTINE ROSTADMO

martine.rostadmo@gmail.com

Martine Rostadmo er seniorrådgiver i Helsedirektoratet og overlege på Overgrepsmottaket i Oslo.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Det vanlige er det vanligste.

Jente (16) sovnet på fest. Våknet uten klær på underkroppen, fornemmer at det har «skjedd noe», husker følelsen av at noen dro av henne buksa. Følges til overgrepsmottaket av en god venninne, vil helst hjem og glemme hele hendelsen. Ønsker ikke at vi kontakter foreldrene, tenker hun skal klare å gå på skolen på mandag.

16 % av jenter og 4 % av gutter i videregående skole i Norge har blitt voldtatt (1). Antallet overgrep har økt, spesielt i den yngre delen av befolkningen (2).

Ringer pasienten etter noen dager for å informere om positiv klamydiaprøve. Hun har ikke vært på skolen siden hendelsen. Har nesten ikke sovet. Er kvalm hele tiden og spiser lite. Har hatt flere anfall med panikkangst, dette er nytt for henne. Gråter gjennom hele samtalen.

Overgrep setter spor (3).

Pasienten møter ikke til toukerskontroll. Ringer pasienten, hun tar ikke telefonen. Jeg får klump i magen. Jeg vet jo at selvmordsrisikoen er forhøyet etter overgrep (4).

Etter flere forsøk får vi kontakt med pasienten igjen. Hun hadde glemt timen og settes opp på nytt. Ved kontroll fremstår hun trist, tynn og blek. Hun har kommet seg på skolen, men får ikke med seg noen ting. Hun tenker mye på hva hun skulle gjort annerledes. Om hun hadde sendt feil signaler tidligere på kvelden. Vi snakker om at det som skjedde ikke var hennes skyld. Det hjelper litt når hun lærer at det funksjonsfallet hun opplever, skyldes helt normale og forventete etterreaksjoner på det hun har opplevd (5). Og at det blir bedre.

Ved kontroll etter fem uker snakker vi om sex, fordi hun blir kvalm når hun tenker på sex og er bekymret for at hun aldri vil kunne ha sex igjen. Når jeg spør hva hun pleide å nyte, ser hun helt blank ut. Hun har aldri reflektert over at sex skal være godt. Det har mest gjort vondt.

Sex har blitt enda en arena der ungdom skal prestere (6).

«Når de kommer for fraværsattest, magesmerter, spiseforstyrrelser, angst, depresjon, rus, selvsykdom eller med brått funksjonsfall, må vi stille riktig diagnose. Vi må spørre: Har det skjedd noe?»

Ved avsluttende kontroll etter tre måneder forteller hun at hun ikke får karakter i fransk. Han er i franskklassen, og hun klarer ikke å være der. Det sirkulerer en video. Hun vet ikke hvem som har sett den eller hvor den er lastet opp. Hun er sint fordi hennes liv er knust, mens han lever sitt som før.

I 82 % av overgrepene er utøveren jevnaldrende (1). Britisk politi melder om at de fleste anmeldte overgrep mot mindreårige nå begås av andre mindreårige (7). Voldelig porno trekkes frem som mulig forklaring. Omtrent halvparten av norske barn i 13–18 årsalderen har sett porno på nett. 57 % av dem som hadde sett porno, gjorde det for første gang da de var 12 år eller yngre (6). Barn lurert på hva sex er, det har barn alltid gjort. Nå kan de få svar på det ved å skrive «sex» og «video» i Google.

Har du behov for å snakke med noen etter å ha lest denne saken?

Dersom du eller noen du kjenner har blitt utsatt for seksuelle overgrep, kan du få veiledning på dinutvei.no – Nasjonal veiviser ved vold og overgrep. Du kan også ringe Hjelpetelefonen for seksuelt misbrukte på tlf. 800 57 000.

Nettporno i dag er en annen verden enn tidligere (6). I 2023 var det *hentai* som var mest søkt etter på verdens største pornonettsted (8). Hentai er japansk tegneserieporno, i et formspråk barn opplever som deres og der også vold og overgrep mot små, barnlige jenter og gutter tematiseres (9).

Overgrep er en stille epidemi. Temaet er nesten fraværende i samtalen om ungdoms psykiske helse (10). Fortsatt er overgrep skambelagt. Og det er hjerteskjærende ensomt. Bare 15 % av ungdom som hadde vært utsatt for overgrep, hadde fortalt det til foreldrene sine, mulig overlappende med de 14 % som hadde fortalt det til andre voksne (som helsepersonell) (1). Det må vi ta ansvar for.

Når ungdom av alle kjønn kommer for å teste seg for seksuelt overførbare infeksjoner, bør det være rutine å spørre om sexen var frivillig. Og når de kommer for fraværsattest, magesmerter, spiseforstyrrelser, angst, depresjon, rus, selvsykdom eller med brått funksjonsfall, må vi stille riktig diagnose. Vi må

spørre: Har det skjedd noe? Har du vært utsatt for et overgrep? Og hvis vi spør en gang for mye, har vi gjort jobben vår. Da vet ungdommen at vi tåler at de kommer hvis de skulle trenge det.

Pasienthistorien er fiktiv.

REFERENCES

1. Frøyland LR, Lid S, Schwencke EO et al. Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2023. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3083676> Lest 29.2.2024.
2. Dale MTG, Aakvaag HF, Strøm IF et al. Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen. <https://www.nkvts.no/rapport/omfang-av-vold-og-overgrep-i-den-norske-befolkningen/> Lest 29.2.2024.
3. Oram S, Khalifeh H, Howard LM. Violence against women and mental health. *Lancet Psychiatry* 2017; 4: 159–70. [PubMed][CrossRef]
4. Neupane SP, Fjelli N, Bekkevold-Jernberg I et al. Selvmordsproblematikk blant utsatte for og utøvere av vold og overgrep: En systematisk gjennomgang av oversiktsartikler. <https://www.nkvts.no/rapport/selvmordsproblematikk-blant-utsatte-for-og-utovere-av-vold-og-overgrep-en-systematisk-gjennomgang-av-oversiktsartikler/> Lest 29.2.2024.
5. Dyregrov A. Voldtekt – vanlige reaksjoner. https://krisepsykologi.no/wp-content/uploads/2019/11/Voldtekt_Reaksjoner_ny.pdf Lest 29.2.2024.
6. Redd Barna. "Et Skada Bilde av Hvordan Sex Er": Ungdoms perspektiver på porno. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/rapport_et_skada_bilde_av_hvordan_sex_er_ungdoms_perspektiver_pay_porno.pdf/ Lest 29.2.2024.
7. Dodd V. Children now 'biggest perpetrators of sexual abuse against children'. *The Guardian* 10.1.2024. <https://www.theguardian.com/society/2024/jan/10/children-now-biggest-perpetrators-of-sexual-abuse-against-children> Lest 29.2.2024.
8. Pornhub Insights. 2023 Year in Review. <https://www.pornhub.com/insights/2023-year-in-review#top-searches-pornstars> Lest 29.2.2024.
9. Louie S. Why Millennials Love Anime and Hentai Pornography. *Psychology Today* 20.7.2020. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/minority-report/202007/why-millennials-love-anime-and-hentai-pornography> Lest 29.2.2024.
10. Bakken A, Sletten M. Glade gutter og triste jenter – overdrives kjønnsforskjeller av negative indikatorer på psykisk helse? <https://psykiskhelse.no/psykiskoppvekst/perspektiver/glade-gutter-og-triste-jenter/> Lest 29.2.2024.

Publisert: 8. mars 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0119
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 2. juli 2026.